

“Els valencians ja podem anar a la peluqueria.” És amb aquesta frase profunda i volgudament lapidària que Jordi Colomina, membre de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, resumia l'aportació del 'Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià', obra que presentava al públic com a president de la secció de lexicografia. La frase és d'un encert impagable: capta l'essència de la gran contribució de l'AVL a la lexicografia de-la-llengua-compartida (segons el repetit eufemisme dels “acadèmics”: ‘català’ és tabú).

El ‘lamentable’ paperot de l'Acadèmia

El *Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià* (DOPV) és un llibre de més de 900 pàgines, fet amb un paper gruixut i amb un cos de lletra més que gros, que recull, segons els autors, vora 80.000 entrades, de les quals dona només la forma gràfica (ni definicions ni altres informacions d'ús) i també la pronúncia en molts casos, no pas tots. En contrast amb la seua qualitat material, el DOPV és una obra hipòcrita, irresponsable i tècnicament deplorable. Hipòcrita perquè després de repetir ara i adés, amb gran insistència i èmfasi, que la seua finalitat és preservar la unitat ortogràfica i lèxica de “la llengua compartida”, en el cos del diccionari es dedica, de fet, al contrari: a fer proliferar duplicitats gràfiques i formes alternatives a les ja establertes. Així, la “Introducció” s'obre proclamant que “la unitat ortogràfica d'una llengua és l'expressió més conspícua de la seua cohesió” i que “una mateixa forma escrita de manera distinta té ineludiblement un efecte disgregador al si d'una llengua” (p. 9). Més avant, torna a insistir-hi: “La necessitat de convergència entre les diverses varietats d'una mateixa llengua és un fet evident i indiscutible. Si això és un principi obvi en totes les llengües del món, ho és encara més –i d'una manera imperiosa– en el cas de llengües demogràficament minoritàries com la nostra” (p. 13).

I com es concreten aquests principis tan raonables? Doncs així: s'admet tant *perruqueriu* com *peluqueria* (sense cap remissió, com tots els altres exemples que citaré); a més d'*esport*, *esportista*, *esportiu* ara ja podem escriure *deport*, *deportista* i *deportiu*; a banda d'*esmorzar*, *almorzar*; *llamentar* i *lamentar*; *llògic* i *lògic*, *llegítim* i *legítim*; *lleal* i *lleial*; *llidó* i *lledó*, *llicsó* i *lletsó*; *mangrana* i *mangraner* al costat de *magrana* i *magraner*; *llangosta* i *llangostí* al mateix nivell que *llagosta* i *llagostí*; *paixarell* i *passerell*; *taburet* i *tambo-ret*; *roïn* masculí i femení (*home roïn*, *dona roïn*) al costat de *roí-roïna* (*home roí*, *dona roïna*). I l'exemple suprem: podem referir-nos a ‘jugador de tennis’ de quatre maneres diferents i equivalents: *tennista*, *tenniste*, *tenista* o *teniste*. A tot això, cal afegir-hi els centenars de mots masculins acabats en *-ista*, que ara poden acabar també “normativament” en *-iste* (*sindicalista* o *sindicaliste*) o les desenes que poden escriure's tant en *-esa* com en *-ea* (*vellesa* o *vellea*; *rapidesa* o *rapidea*). La llista encara es podria allargar. Amb aquest tast, però, el lector ja deu haver comprovat de quin pa es fan les miques.

El *Diccionari ortogràfic i de pronunciació* és, a més, una obra greument irresponsable envers els usuaris, el model de llengua consolidat com a estàndard i la codificació unitària. Sense es-

tudis previs coneguts, publicats i debats, sense tenir en compte el parer dels ensenyants, dels tècnics lingüístics i dels escriptors que s'enfronten dia a dia amb els problemes concrets de l'ús, ignorant les altres institucions de referència lingüística reconegudes oficialment (l'Institut d'Estudis Catalans, la Universitat de les Illes Balears), l'AVL es llança a la contrastandardització, tot al·legant farisaicament propòsits “convergens”. I, a més de fer créixer i multiplicar les variants formals, dona entrada al diccionari “normatiu” a centenars de castellanismes, dialectalismes i col·loquialismes. Entre els primers, per citar-ne sols uns quants, hi ha *barco*, *rabo*, *gasto*, *toldo*, *manto*, *nóvio*, *xiste*, *xorra*, *arrastrar*, *enterar-se*, *xillar* o *manguera*, admesos amb uns criteris ocults que els usuaris teníem el dret de veure exposats i que ens porten a demanar-nos per què l'AVL no ha inclòs, amb estricta coherència, *xarco*, *pues*, *puesto*, *adiós* o *hasta*, ja que aquests són incontestablement tan antics, arrelats i d'una extensió geogràfica tan àmplia com els primers. I atenció, perquè ja amenacen que el ball acaba de començar: el “DOPV vol ser la primera contribució de l'AVL al procés de construcció d'un model de llengua convergent amb la resta de modalitats de l'idioma comú”.

Però fins i tot si ignorem aquestes dades i ens centrem només en la tècnica lexicogràfica, constatem que el DOPV és una obra deplorable. I mireu que, de tècnica lexicogràfica, n'hi ha d'haver poca en un diccionari que és purament “ortogràfic” (“de pronunciació” ho és només a mitges): no presenta ni definicions ni marques de registre (col·loquial, vulgar, poètic, etc.) ni marques

d'àrea temàtica (“dret”, “matemàtica”, “enginyeria”, etc.) ni d'extensió dialectal ni diacròniques (arcaisme).

Vegem només les “aportacions” originals del DOPV. Ja es pot dir *llegítim*, *llegítimament*, *llegítimar* o *llegitimitat* (al costat dels corresponents en *l-*) però, per algun motiu desconegut, no són lícits uns esperables *llegitimació*, *llegitimador*, *llegitimari* ni *llegitimista* (o *-iste*) que van només amb *l-* inicial. El DOPV dóna entrada a *lament* (però no a *lamentació* ni a *lamentós*, que s'han de dir *lamentació* i *lamentós*) i també al verb *lamentar*, del qual no és possible derivar *lamentable*, *lamentablement*, que cal fer amb *l-*. Per a *llògic* –fent un trist homenatge al seu significat– ocorre una cosa semblant: es recull com a adjectiu (*llògic* i *illògic*) i adverbi (*llògicament*), però no per a la disciplina de la *lògica*. El numeral *dos* té com a forma femenina preferent *dues* i com a secundària, *dos*, cosa que no és obstacle perquè l'AVL incomplecsa sistemàticament la seua pròpia normativa i utilitze sols *dos* en tots els seus documents, que haurien de ser el sùmmum de la formalitat (p. ex. “dos classes”, “dos paraules”, p. 33 i 34 de la “Introducció”). Ara bé, al contrari que en *dos-dues*, en *ambdós-ambdues* la preferència s'inverteix: ací *ambdós* és prioritari per al femení. Sense deixar els numerals, *dissset* remet a *dèssset* i *dinou*, a *dènou*, però, en canvi, *divuit* es pot usar en pla d'igualtat amb *dèhuit*. Dels balearics *desset*, *devuit* i *denou*, no n'hi ha cap constància.

El DOPV admet *almorzar* i *esmorzar* però en paral·lel a *esmorzada* no hi ha un equivalent *almorzada*: en aquest cas haurem de dir només *esmorzada*? Més: si triem *almorzar*, podem fer-ho a la carta, com a verb transitiu (“He almorzat dos entrepans”) o com a intransitiu (“amb dos entrepans”). Però si ens decantem per *esmorzar*, haurem de seguir l'estricta règim intransitiu.

Quant a la pronúncia, les coses van per l'estil. Es marca sistemàticament el timbre obert o tancat de les *oo* i les *ee* tòniques però s'indica a l'atzar com es

El Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià és una obra hipòcrita, irresponsable i tècnicament deplorable realitzada per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

pronuncien aquells mots amb alguna dificultat fonètica. Així, se'ns informa que *píxel* o *pixis* es pronuncien amb [ks] però no com s'ha de pronunciar *dixi*. Se'ns adverteix que *lerrouxisme* es diu [leruksízme] però ens deixa orfes quan ens hem d'enfrontar amb *joule*, *gray*, *ngai*, *pterosaure* (-s sonora o sorda?), *regosòl* (ídem), *thriller*, *wahhabita*, *watt*, *wau*, *welwítsquia* o *wurtzita*.

No hi falten, d'altra banda, exemples que no sabem si classificar com de candor, de zel col·leccionista o d'ultravalencianisme sentimental. Així, el DOPV acull *xiconiu*, *xicotiu* o *miqueta* (però no *xicotiniu*, *micoteta*, *poquiu* o *poquiniu*), malgrat que és norma no admetre diminutius en un diccionari. Però al costat d'aquestes càndides delícies, el DOPV traspuja una prevenció blaveroida contra mots considerats típicament “catalans” que de vegades arriba a la censura: *meva*, *teva* i *seva* (i els plurals) no tenen ni tan sols entrada, al contrari de casos anàlegs com són “hereua (o hereva)” i “romeua o romeva”. *Enda-*

vant, *endarrere* i *enrere*, *batlle*, *rodó* o *xuclar* remetent, respectivament, a *avant*, *arrere*, *batle*, *redó* o *xuplar*, i són classificats com a “entrades no recomanades” que el DOPV posa al mateix nivell que *peixca* respecte a *pesca* o *aixina* respecte a *així*.

A aquestes alçades, les conclusions respecte a la vàlua i a la utilitat del DOPV crec que són més que òbvies. Hi ha, però, un parell de qüestions “(l)lògiques” amb les quals voldria tancar l'article. Primera: en els nombrosíssims casos de contradicció amb les normes de l'Institut d'Estudis Catalans, el DOPV és “normatiu” per als usuaris valencians? Només ho és per als valencians o els altres catalanoparlants poden acollir-se també (l)llegítimament a les “contribucions” de l'AVL en un examen, unes oposicions o una correcció de proves d'impremta? Segona: amb quina autoritat moral reclamarà ara l'Institut d'Estudis Catalans el compliment de les seues normes –o l'acatament per disciplina i patriotisme en cas de dissensió raonada–, quan en fan el cas del porc els diversos membres seus que han aprovat i beneït aquest (l)lamentable diccionari?

Francesc Esteve
Universitat de València

L'AVL es llança a la contrastandardització, tot al·legant farisaicament propòsits “convergens”